

‘Belonen goed gedrag effectiever dan straffen slecht gedrag’

Wordt Nederland veiliger door strenger te straffen? Niets is minder waar, stelt Corine de Ruiter. Volgens de bijzonder hoogleraar Forensische psychologie aan de Universiteit Maastricht is het belonen van goed gedrag veel effectiever dan het louter straffen van slecht gedrag. Immers, als er ook wordt beloond, heeft iemand iets te verliezen met een straf.

Hoe kijkt u aan tegen de begrippen (integrale) veiligheid en beveiliging?
“Veiligheid in een maatschappij kan alleen worden vormgegeven in de samenwerking tussen de overheid en private partijen: bedrijven, burgers en zorginstellingen. De laatste tijd wordt de suggestie gewekt dat het veiliger wordt door strenger straffen. Niets is minder waar. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat belonen van goed gedrag veel effectiever is dan louter straffen van slecht gedrag. Alleen als er ook wordt beloond, heeft iemand iets te verliezen met een straf. Veiligheid is een terrein waarmee alle ministeries zich dienen bezig te houden, niet alleen justitie. Als het in een maatschappij onveilig is, blijken veel mensen psychisch te lijden, er is zelfs een samenhang met lichamelijke ziekten. Beveiliging is breder dan alleen techniek, zodat ik bij een begrip als security denk aan zowel veiligheid als beveiliging.”

Is Nederland de afgelopen jaren veiliger of onveiliger geworden? Wat is hiervan de mogelijke oorzaak?
“Uit diverse veiligheidsbarometers blijkt dat het goed gaat. Volgens rapporten van het Sociaal Cultureel Planbureau zijn wij gelukkig in Nederland. Als wetenschapper stel ik mij vaak de vraag: wat is de steekproef en wie zijn er bevraagd? Het maakt nogal uit in welke buurt je woont, of je werk hebt of niet,

dus dat algemene welbevinden zegt mij niet zo veel. De geweldscriminaliteit onder jongeren stijgt. Maatschappelijke achterstanden spelen hierbij een rol. Nederland is nu nog een rijk land, maar blijft dat zo? Wij krijgen te maken met de vergrijzing. Wat als de gasvoorraad (Groningen) opraakt en multinationals

vertrekken? Ik weet niet wat er gebeurt als er nog meer *have-nots* in de samenleving komen. Daarnaast leven wij met velen op een klein oppervlak, vooral in de Randstad. Dat schijnt nog erger te worden. Als ik zie tot wat voor grofheid in de sociale omgang dit nu al leidt, dan ben ik er niet gerust op.”

Welke doelen wilt u de komende jaren bereiken en waarom juist deze?

“Ik richt mij steeds meer op preventie van kindermishandeling en van antisociaal gedrag bij kinderen en jeugdigen. In januari start een project dat zich richt op het verbeteren van de signalering van kindermishandeling door leerkrachten in het basisonderwijs. Leerkrachten zien hun leerlingen

PERSONALIA

Corine de Ruiter

Prof.dr. Corine de Ruiter (Varsseveld, 1960) studeerde psychologie in Nederland aan de Universiteit van Utrecht en in de VS aan de University of Oregon. In 1986 behaalde zij cum laude haar doctoraal diploma in de psychologie aan de Universiteit van Utrecht. Hierna ging zij zich specialiseren als gedragstherapeut en klinisch psycholoog, tevens verrichte zij haar promotieonderzoek als onderzoeker in dienst van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) bij de vakgroep Psychiatrie van de Universiteit Utrecht. De Ruiter promoveerde in 1989 op het proefschrift ‘Psychological Investigations into Panic and Agoraphobia’ aan de Universiteit van Amsterdam. In de periode 1992 - 95 was zij als onderzoeker van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen in dienst bij de vakgroep Klinische Psychologie van de Universiteit van Amsterdam. Vanaf 1995 was De Ruiter, aanvankelijk als klinisch psycholoog en onderzoeker, verbonden aan de Dr. Henri van der Hoeven TBS kliniek in Utrecht in de periode van 1997 tot en met 2002 als hoofd van de afdeling Onderzoek, Voorlichting, Juridische en Beleidszaken. In 1999 werd De Ruiter benoemd tot bijzonder hoogleraar Forensische psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. De bijzondere leerstoel, gevestigd vanuit de Dr. Henri van der Hoeven Stichting, richtte zich op het forensisch werkveld van psychologen bij instellingen als TBS-inrichtingen en het gevangeniswezen en diende onder meer om een belangrijke impuls te geven aan de verdere profilering van dit vakgebied. Deze leerstoel bekleedde zij tot en met 2004. In januari 2006 trad zij in dienst van de Universiteit Maastricht, als bijzonder hoogleraar Forensische Psychologie.

elke dag. Het is opvallend dat er vanuit het onderwijs relatief weinig meldingen binnenkomen van vermoedens van kindermishandeling bij de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling. Door een verbeterde signalering kan er eerder worden ingegrepen. Hierdoor kunnen ouders met zwakke opvoedingsvaardigheden worden ondersteund. Soms hangt de kindermishandeling samen met een grote mate van financiële en sociaal-maatschappelijke stress in het gezin, en dan moet daar dus iets aan worden gedaan. Een ander project is de oudertraining Parent Management Training Oregon (PMTO). Dit heeft betrekking op ouders met een kind in de basisschoolleeftijd dat antisociaal gedrag vertoont. Er zijn dertig therapeuten opgeleid in deze interventiemethode. De nadruk ligt op het versterken van de positieve interactie en het stellen van grenzen aan het kind."

U zegt dat criminaliteit het best is te bestrijden met psychologie. Geldt dit ook als wij denken aan preventieve maatregelen?

"Ik houd mij, ook als psycholoog, bezig met preventie. Bijvoorbeeld als het gaat om het psychologische effect van de fysieke omgeving. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat bijvoorbeeld een vervuilde, sombere omgeving meespeelt in hoe mensen zich voelen (onveilig) en daardoor gedragen. Als mensen in een vervuilde omgeving wonen zal de stimulans om het netjes te houden veelal achterwege blijven. Een belangrijk doel waarop ik mij richt is preventie van crimineel gedrag, met name gericht op de opvoeding. In lijn hiermee verwijs ik naar een recente studie gericht op jeugdigen onder de twaalf jaar die voor het eerst met de politie in aanraking zijn gekomen. Het betrof hier een groep van circa tweehonderd jeugdigen uit Utrecht, Arnhem en Rotterdam. Wij hebben in dit

onderzoek met name gekeken naar met wie de kinderen omgaan, welke criminogene risicofactoren aanwezig waren, en of er sprake was van (ernstig) antisociaal gedrag. Voordat ik aan dit onderzoek begon dacht ik dat een groot deel van de kinderen vrij onschuldige dingen gedaan zou hebben zoals het stelen van een rolletje drop of het stichten van een klein brandje. Onze bevindingen staan hier haaks op. Veel van de kinderen bleken zich al langer bezig te houden met crimineel gedrag. Vanuit mijn werk hou ik mij nu zo'n dertien jaar bezig met onderzoeken in de forensische sector, ik kan dus wel stellen dat ik het een en ander gewend ben, maar het verbaasde mij toch dat zulke jonge kinderen soms al hele procriminele opvattingen hebben. De meeste kinderen uit het onderzoek wonen in een achterstandswijk en het gezin had vaak te maken met financiële problemen. Deze groep zouden wij dienen te ondersteunen middels een actieve, soms dwingende, preventieve aanpak. Denk aan het opknappen van de verpauperde wijk, (her)introdactie van buurthuizen en sportfaciliteiten. De ouders dienen te worden ondersteund, meer gerichte hulp in en bij de opvoeding van hun kind met gedragsproblemen, afstemming met school (spijbelen), aandacht voor de scholing van de ouders zelf gericht op actieve deelname aan het maatschappelijk en economisch verkeer, middels werk en een eigen inkomen. Er dient hulp te komen inzake hoe om te gaan met de financiën, indien nodig een schuldhulpverleningstraject. Preventie en waar nodig interventie bij jeugdigen tussen de vier en twaalf jaar, maar ook in de cruciale periode van de adolescentie daarna is uitermate belangrijk. Onderzoek toont aan dat indien het in deze leeftijdsperiode mis gaat in de richting van een antisociale ontwikkeling, de kans zeer groot is dat het mis blijft gaan, als er niet

effectief wordt ingegrepen. In dit geval gaat het dan letterlijk en figuurlijk van kwaad tot erger. Als ouders het ontspreken van hun kinderen zelf niet kunnen voorkomen, dient de overheid te ondersteunen en/of in te grijpen. Helaas zijn er in Nederland teveel partijen die vanuit hun eigen belang opereren, zoals de politie, de jeugdzorg, et cetera. Deze werken veel langs elkaar heen in plaats van met elkaar samen. Andere problemen die ik heb gesignaleerd is dat veel ouders de weg niet kennen, zij gaan niet op zoek naar informatie voor en omtrent hun kinderen. Scholen dienen hier een voorpostfunctie in te nemen. Ook dient er speciale aandacht te zijn voor de ouders van allochtone kinderen. Deze vinden vaak moeilijk toegang tot de jeugdzorg als het mis gaat. Vandaar ook mijn pleidooi voor een soort interventie-team op school, omdat de school laagdrempelig is. Helaas is er in Nederland teveel verdeeldheid qua subsidiestromen. De gemeente krijgt geld voor jeugdbeleid in de wijken, de jeugdzorg valt onder de Provincies, de GGZ wordt gefinancierd vanuit de ziektekostenverzekeraars. Alles ligt vast, ►

'Jeugdzorg, scholen, buurthuizen, gezinnen: iedereen speelt een rol in het vergroten van de veiligheid.'

ABONNEREN

managementblad

BEL VOOR MEER INFORMATIE

ABONNEESERVICE

T: +31 (0) 20 3122073

abonneren@beveiliging.nl

en zo is er nauwelijks ruimte voor particulier initiatief. Daar komt bij dat de overheid vaak advies vraagt aan allerlei kleine adviesbureaus die hun eigen belangen en ideeën hebben. In het Verenigd Koninkrijk werkt de politie bijvoorbeeld nauw samen met universiteiten op het gebied van onderzoek naar verhoormethoden. Zo iets probeer ik al een paar jaar ook in Nederland te realiseren. Met name inzake het verhoor van zwakbegaafde en schizofrene verdachten/getuigen. Ik probeer 300.000 euro voor onderzoek hiernaar te verkrijgen, maar tot op heden zonder resultaat. Het zou mooi zijn als de politie en aanverwante organisaties een bepaald percentage van hun budget structureel vrijmaken voor wetenschappelijk onderzoek."

Is iemand met bepaald gedrag (zoals psychologische trucjes) van crimineel handelen af te houden?

"Trucjes halen meestal niet veel uit. Er zijn heel veel oorzaken die kunnen leiden tot crimineel gedrag. Veel crimineel gedrag komt voort uit een psychische stoornis zoals verslaving aan alcohol of drugs, psychosen en persoonlijkheidsstoornissen. Specifieke drugs, zoals cocaïne, kunnen leiden tot geweldsmisdrijven. Deze vormen van verslaving zijn echter goed te behandelen. In de Verenigde Staten zijn hiervoor speciale behandelprogramma's ontwikkeld. De cocaïneverslaafden die met geld werden beloond voor het clean blijven, recidiveren het minste. Een ander punt van aandacht dat in Nederland de partijpolitiek mijn inziens teveel macht heeft. De vraag is of alleen partijpolitiek als bepalend van overheidsbeleid nog wel van deze tijd is, met alle kennis en kunde die wij hebben vanuit de wetenschap. Bewijst de politiek de samenleving wel een dienst als zij vanuit ideologische motieven, of om kiezers te trekken, bepaalde maatregelen voorstelt, waarvan de wetenschap al lang heeft laten zien dat die maatregelen niet werken?"

Kunt u techno-preventieve maatregelen bedenken die uiterst effectief zijn tegen mensen met criminele intenties?

"Waarom loopt het aantal inbraken terug, wat weten we vanuit criminaliteitspreventie? Wij weten dat een inbreker kijkt naar het huis, conform de criminologische gelegenheidstheorie. Via beter hang- en sluitwerk, op basis van bijvoorbeeld het politie Keurmerk Veilig Wonen (KVV) en het al dan niet, extra inhuren van particuliere beveiliging, zien wij dat inbrekers letterlijk een deurtje verder gaan. Ook de snelle gelegenheidsdief zal dan andere dingen gaan doen en eieren voor zijn geld kiezen."

Is de psychologische aanpak van criminaliteit ook geschikt om toe te passen bij het ontwerp van woonwijken, bedrijven-

locaties, scholen en andere gevoelige locaties, in de pre-ontwerpfase?

"Dit is een heel specialistische tak van sport, en niet mijn expertisegedrag. Hier hebben wij het over vormgeving, zoals hoekjes waar het donker is. In de jaren negentig was ik in Dallas (VS). Daar tierde de criminaliteit toen welig. In de binnenstad kwam niemand meer op straat na sluitingstijd van de winkels. De winkelomgeving bestond uit hoge, vierkante gebouwen, kale straten, zonder enige kleur en zonder groen, een omgeving waarin crimineel gedrag deels wordt 'uitgelokt'. In de Van Mesdag kliniek te Groningen heb ik een mooi voorbeeld gezien van de toepassing van kleuren en de inrichting van een gebouw. In deze kliniek ondervond men veel problemen met patiënten die agressief gedrag vertoonden. Er kwam een interim manager die zich niet alleen richtte op het herindelen van het personeel, maar ook op de directe werkomgeving, met name het interieur. In de oude setting moest een patiënt, wilde deze ergens anders op de afdeling naartoe, op elke hoek op een bel drukken om deze te ontsluiten. Daarnaast was het interieur in donkere, sombere kleuren uitgevoerd. De interim manager besloot om zaken drastisch te veranderen. Te beginnen met het overschilderen van de kliniek in frisse kleuren. In lijn hiermee voerde hij een opendeuren beleid in, met minder sluisen en meer vrijheid voor de patiënten. Hierna daalde het aantal incidenten. Men kan dus stellen dat door de omgeving te veranderen de leefbaarheid is toegenomen. Als men een woon-, werk-, behandel- of leefomgeving aantrekkelijker maakt, dan heeft dit effect. Een dergelijke theorie kan worden losgelaten op steden. Uit experimenten blijkt bijvoorbeeld dat mensen niet zo snel iets op straat gooien als het er schoon is."

Is de aanpak (direct - confrontatie of indirect - maatregelen treffen) van criminelen alleen door professionele psychologen uit te voeren, of is met enig amateurisme ook al veel te bereiken? Te denken valt aan de mogelijkheid van een korte, effectieve cursus voor politieagenten of beveiligers?

"Het is nooit of of maar en en. De noodzaak van menselijke sociale controle is altijd nodig en dient aanwezig te zijn en te blijven. Kinderen hebben toezicht nodig, vooral in het begin van hun adolescentie, volwassen mensen hebben dat echter ook nodig. Als men de wijkagent kent, is er aantoonbaar minder overlast in een wijk. Maar het gaat niet alleen maar om meer blauw op straat. Jeugdzorg, scholen, buurthuizen, en de gezinnen zelf: iedereen speelt een rol in het vergroten van de veiligheid."

■ Ralph van Os MA
Ralph.van.Os@beveiliging.nl